

Humor – vad är det?

Nordisk Selskab for Medicinsk Humor bildades vid en sammankomst i Lyngby i Danmark 15–17 januari. Att mötet skulle gå av stapeln i Danmark föreföll logiskt, eftersom alla ju vet att Danmark är det roligaste landet i Norden.

För att förbereda mig något läste jag igenom Nationalencyklopedins förklaring till ordet humor före avresan. Där framgick att läkarna var med redan från början när det gäller humor. »Själva ordet humor 'vätska' har en betydelseutveckling som hänger samman med föreställningar inom den äldre läkekonsten om ett samband mellan kroppsvätskor och temperament.»

Det kändes bra att ha i ryggen inför mötet. Det fanns en historik att bygga på, ett fundament.

Är läkare roliga? Har läkare en speciell humor? Varför då i så fall? Har läkare roligt? Det var några av de brännande frågor jag hoppades få uppleva svaret på under konferensen. Vad är humor fick jag börja med att fråga mig. Efter att ha titta i NE igen anslöt jag mig till det synsätt som förespråkades av den danske filosofen Harald Høffding om »humor som ett ädelt uttryck gentemot medmänniskorna». I hans humorvärld skrattade man inte *åt* utan *med*. Jag skriver skrattade, ty han levde under förra sekelskiftet. Hela definitionen kändes rätt och upplyftande, och att den förfäktades av en filosof för hundra år sedan gjorde den inte för gammal. Därför är vi läkare sådana skämtare, tänkte jag. Vi har alltid användning för lite medlidande och klarsynt tolerans gentemot våra medmänniskor.

På ankomstdagen träffades mötesdeltagarna och åt middag, och skämten flög i luften. Där var många träffande beskrivningar av upplevelser från yrkeslivet, och under dessa otvungna förhållanden vid middagen tänkte jag att NE har verkligen rätt, förträfflig bok, läkare, vätska och humor är liksom en treenighet, när vätskan går in kommer humorn ut.

Följande dag var späckad med föreläsningar betitlade t ex »Läkaren som karikatyr genom tiderna» eller »Humoristiska scener från läkarens arbetsdag».

Där flödade vitsar av typen: Läkaren till den svarthåriga kvinnan som fått ett grymt rödhårigt barn: »Men vad hade

ILLUSTRATION: MAY STRANDBERG

Ej vid Skagen, men väl i Lyngby i Danmark träffades Nordisk Selskab for medicinsk Humor och hade kul – tyckte en del. (Parafraas på PS Krøyers målning »Hipp, hipp, hurra».)

fadern för hårfärg?» Kvinnan: »Ja si det vet jag inte, han hade hatt!» Efter ett antal sådana historier blev jag tvungen att tjuvläsa i NE igen och konstaterade att »Humor ägnar stor uppmärksamhet åt kollisioner mellan (minst) två mänskliga regelsystem. I den mån kollisionen visar sig skenbar och förklarlig sedd utifrån ett tredje regelsystem föreligger ett fall av humor.»

Föreläg här humor? NE fortsätter: »Känsla av välbefinnande (markerat av skratt eller inre leende) som bottnar i en känsla av överlägsenhet hos humorkonsumenten som inser att hon behärskar situationen, dvs bägge de regelsystem som kolliderar.» Ja, i den här situationen skulle det alltså vara vi lyssnande läkare som skulle mysa och känna oss överlägsna därför att vi både förstod ärfthlighetslagarna och dessutom förstod

vad patienten menade när hon sade att fadern hade hatt. Ja, här förelåg otvetydigt ett fall av humor, enligt NE.

Från vitsarna övergick man så småningom till formalia, att välja en styrelse. Eftersom målet för föreningen enligt stadgarna bl a var »att förbättra medlemmarnas sociala reaktioner, att roa sina kolleger och att främja humor som redskap för självförståelse och kommunikation», så hade man bara manliga föreläsare, och inte en enda kvinna uttalade sig under hela dagen eller under båda de umgängesbemängda kvällarna. Kvinnor kan ju redan allt det där med självkänedom och relationer och att locka fram skratt hos manliga kolleger.

Jag kände mig stolt vid den tanken. Här stod jag och mina kvinnliga kolleger tysta vid föreningens målsnöre så att

som motvikt, ja, och när en finsk läkare med känsla för humor dök upp skulle hon omedelbart ställa sin plats till förfogande. Tråkig norsk kvinna utbytbar mot finsk person således.

När jag såg hennes lågmäلت humoristiska sätt att hantera sina manliga kolleger hade jag svårt att förstå vari hennes tråkighet bestod. Den förfärliga tanken slog mig då: Jag kanske inte Har Humor, eftersom jag tyckte att en person var humoristisk som enligt gängse uppfattning inte alls var det. Och andra små tecken hade jag sett. Jag hade inte alls skrattat lika frustande som alla andra åt en mängd av skämten. Jag fick upp NE ur väskan och läste: »Humor som karaktärsegenskap ... förmåga att identifiera och med visst nöje acceptera tillvarons ofullkomlighet.» Ja, men det var ju jag, rätt på alla punkter, jag kände mig styrkt. Jag Har Humor.

På kvällen var det avslutande samkväm, och då bjöds underhållning i form av två snyggingar som charmade den kvinnliga publiken med sång och uppträdande. Nej, det där trodde ni inte på, det var förstås kvinnor som uppträdde, men de var minsann både vackra och duktiga och roliga. En fest för både øye och øre som min norske bordsgranne uttryckte det, och han väntade sig självklart att jag skulle dela hans entusiasm. Det var ett hisnande øyeblikk just då för jag insåg att han ville att jag skulle dela hans upplevelse av dessa vackra kvinnor, samtidigt som jag ju rimligen inte kan se på kvinnor som en man gör, och det tänkte han sig nog inte riktigt heller.

Det paradoxala i att finnas men ändå inte finnas, att förväntas dela en kultur som man självklart inte kan dela gjorde att jag kände mig tvungen att ta en sväng ut till min väska där jag hämtade styrka ur NE, som menade att »humorns kärna är den paradoxala harmonin» och jag tänkte att det paradoxala har jag fullt av här, ett par glas vin till så ska det nog ordna sig med harmonin också, och sedan är jag i hamn, vid humorns kärna.

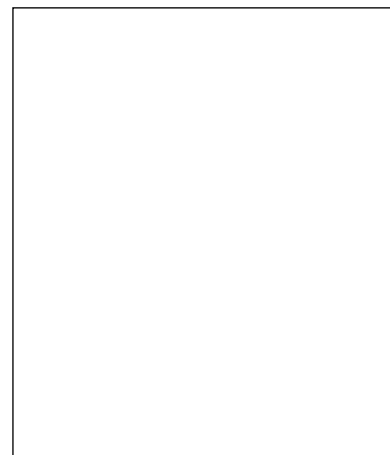
Full av tillförsikt gick jag ut till de festande där en glad fyr just stämde upp en sång som handlade om en kvinna som man hängde upp i håret, högg av armen på och till slut klöv mitt itu, men efter varje övergrepp reste hon sig lika pigg igen med sin lilla vattenspann.

Då insåg jag att Harald Høffding var

säga och betraktade männen som ivrigt skämtande arbetade sig vägen fram mot självkänedom och kommunikation.

Nej nu glömmet jag att vid selskaps själva bildande, en hel timme, hade man faktiskt en kvinnlig ordförande. Hon fick äran att sitta och ge männen ordet. En del diskussion uppstod eftersom inte en enda finsk medborgare hörsammat kallelsen till mötet, trots påstötningar. Och man kan inte kalla sig nordisk om inte alla länder är representerade i styrelsen. Det vore att ljuga. En plats i styrelsen borde reserveras för en potentiell finländare, det var helt klart.

Vem skulle uppehålla den platsen i väntan på att en finsk humorist skulle höra av sig? Jo, det löstes så att den kvinnliga ordföranden, som enligt egen utsago inte var så rolig, fick sitta med

KRÖNIKÖR

MARIA OHLSSON
distriktsläkare, Saltsjö-Boo

”Känsla av välbefinnande (markerat av skratt eller inre leende) som bottnar i en känsla av överlägsenhet hos humorkonsumenten som inser att hon behärskar situationen, dvs bägge de regelsystem som kolliderar.”

Definition på humor, enligt Nationalencyklopedin

besegrad, här i sitt eget hemland. Den som han kallade »den mycket lilla humorn», där man skrattar åt och inte med, den hade vuxit sig stor. Här var det Bersons teorier man måste ta till för att förstå någonting alls, han som menade att »den humoristiska reaktionen alltid är aggressiv, man skrattar alltid åt och inte med, humor är ett verktyg för social repression, en psykisk aga». Det var hårda ord, jag hade hoppat över dem varje gång jag slagit i NE, men nu gick det inte att komma runt längre.

Nästa konferens hålls i Norge under temat »Humor är ingen spøk». •